

PREPORUKE ZA UNAPREĐENJE TRANSPARENTNOSTI I GRAĐANSKOG UČEŠĆA

Podržano od strane Evropske unije
u okviru programa "Evropa za
građane i građanke"

YOU4EU

Podržano od strane Evropske unije u okviru programa "Evropa za građane i građanke"

Podrška Evropske komisije za izradu ove publikacije ne predstavlja podršku sadržaju, koji održava samo stavove autora, i Komisija se ne može smatrati odgovornom za bilo koje korišćenje informacija sadržanih u publikaciji.

YOU4EU

Preporuke za unapređenje javnih politika nastale su u okviru projekta *You4EU - Učešće građana 2.0*. U realizaciji su učestvovala sljedeće organizacije: *Beogradska otvorena škola* (Srbija), *Access Info Europe* (Španija), *Gong* (Hrvatska), *Instituta alternativa* (Crna Gora) i *PiNA* (Slovenija).

BOS | BELGRADE
OPEN
SCHOOL

www.access-info.org

GONG

institut alternativa

piNa

PREPORUKE ZA UNAPREĐENJE TRANSPARENTNOSTI I GRAĐANSKOG UČEŠĆA NASTALE U OKVIRU PROJEKTA YOU4EU

Tokom sprovođenja projekta YOU4EU, utvrdili smo da postoji snažna potreba da se isplaniraju aktivnosti koje će unaprijediti transparentnost i građansko učešće. Dokument koji je pred vama predstavlja glavne zaključke, koji su prikupljeni tokom aktivnosti na projektu u svih pet zemalja u kojima je projekat sproveden, kao i seriju specifičnih preporuka koje su upućene Evropskoj uniji i nacionalnim vladama.

GLAVNI ZAKLJUČCI

- Javne institucije i tijela na lokalnom, nacionalnom i na nivou EU moraju značajno da unaprijede kanale komunikacije i da odgovaraju mnogo brže i sveobuhvatnije na upite javnosti. Trenutna situacija narušava princip na osnovu koga javne institucije treba da služe javnosti, a ne obrnuto. **Neophodno je osnažiti komunikaciju između građana i javnih vlasti širom Evrope**, i to treba da bude široko prihvaćeno od strane javnih vlasti, kako se cijeli proces unapređenja komunikacije ne bi zasnivao isključivo na inicijativama građana.
- U mnogim slučajevima, čak i tamo gdje postoje pravno uspostavljeni mehanizmi za učešće javnosti u procesu donošenja odluka, **ovi mehanizmi nisu ozbiljno shvaćeni od strane javnih vlasti, koje su koncentrisane na ispunjavanje formalnih uslova za građansko učešće**. Ovi mehanizmi moraju da budu više uključivi i da vode stvaranju javne uprave koja će efikasno da odgovara na komentare građana.
- Postoji **hitna potreba da se proširi i ojača pravo građana da se uključe u proces donošenja odluka**, tako da građani mogu konstruktivno da doprinesu odlukama koje ih se tiču, kao i rešavanju problema, čime se obezbjeđuje da je prilikom odlučivanja uzet u obzir i interes javnosti.

I TRANSPARENTNOST

Standardi transparentnosti na nivou EU

Evropska unija treba da bude uzor svima kada govorimo o transparentnosti. S tim u vezi, EU treba da:

- **Unaprijedi transparentnost u procesu donošenja odluka:** obezbijediti da su zakonodavni i procesi donošenja odluka na nivou EU u dovoljnoj mjeri transparentni, a javnost pravovremeno obaviještena o njima, kako bi se omogućilo i stvarno učešće građana. Ovo uključuje i potpunu transparentnost kada je reč o diskusijama u Savjetu Evropske unije.
- **Unaprijedi finansijsku transparentnost:** postići transparentnost u trošenju svih sredstava kojima upravlja EU. Ovo uključuje i trošenje sredstava od strane institucija i tijela EU, uključujući putne i troškove za reprezentaciju. To, takođe, podrazumijeva i transparentnost fondova koje je EU usmjerila korisnicima direktno ili neposredno putem sistema "podijeljenog upravljanja" sa državama članicama.
- **Obezbijedi potpunu transparentnost procesa lobiranja:** osigurati potpunu transparentnost procesa lobiranja i spoljnog uticaja na proces donošenja odluka tako što će se uvesti obavezna registracija lobista, i obezbijediti da to pravilo važi za sve institucije, tijela i agencije, uključujući i Savjet EU i stalna predstavništva država članica.

- **Unaprijedi proaktivnu komunikaciju** sa građanima i obezbijedi da se platforme na društvenim mrežama, poput Fejsbuka, Tvi-tera i Instagrama, koriste ne samo za jedno-smjernu komunikaciju već i za uključivanje zainteresovane javnosti u debatu. Poslanici u Evropskom parlamentu treba da budu aktivniji u svojim kontaktima sa građanima i treba da odgovaraju na upite građana u kratkom vremenskom roku i u potpunosti.

EU uspostavlja standarde transparentnosti u državama članicama i zemljama u procesu pristupanja

EU u svom djelovanju treba da obezbijedi ne samo transparentnost u radu EU institucija, agencija i tijela, već i postojanje zajedničkog minimalnog standarda za pravo na pristup informacijama od javnog značaja na teritoriji Evropske unije i u zemljama u procesu pristupanja EU. Imajući ovo u vidu, EU treba da:

- **Uspostavi minimum standarda za pravo na pristup informacijama:** EU treba da obezbijedi da sve države članice i zemlje koje se nalaze u procesu pristupanja imaju zakonodavni okvir za pravo na pristup informacijama u skladu sa međunarodnim standardima (dobar primjer za to je Konvencija Savjeta Evrope o pristupu zvaničnim dokumentima i sudska praksa, između ostalog, Evropskog suda za ljudska prava).
- **Prati sprovođenje pravila transparentnosti u zemljama koje se nalaze u procesu pristupanja:** EU treba da uloži više resursa u nadgledanje poštovanja standarda transparentnosti javnih institucija na Zapadnom Balkanu.
- **Uspostavi standarde za pristup informacijama od javnog značaja u posjedu privatnih subjekata:** Evropska unija je već regulisala pristup informacijama u posjedu privatnih subjekata u određenim oblastima. Međutim, potrebno je obezbijediti da se ovo osnovno pravo primjenjuje na sve informacije od javnog značaja koje su u posjedu privatnih subjekata (kompanija), posebno u oblastima od javnog značaja kao što su: klimatske promjene, pristup vodnim resursima, upravljanje zemljom i šumama.
- **Ojača zakonodavstvo u oblasti otvorenih podataka i uradi reviziju Direktive o informacijama javnog sektora (eng. Public Sector Information Directive - PSI)** tako da javni podaci budu svima dostupni besplatno

(organizacijama civilnog društva, privatnim subjektima i javnosti). Fokus posebno treba da bude na potpunom i besplatnom pristupu setovima podataka "visoke vrijednosti" uključujući kompanije i zemljišne knjige.

- **Otvori pristup naučnim podacima:** Evropska unija treba da usvoji pravila za potpuni i besplatan pristup svim naučnim istraživanjima i sadržajima koji su finansirani iz javnih izvora. Ovo bi trebalo da se odnosi i na sva istraživanja koja se finansiraju od strane EU fondova, uključujući i ona koja sprovode akademske i privatne istraživačke institucije.

Savjet Evrope

Konvencija o pristupu zvaničnim dokumentima: pritisnuti države članice da ratifikuju i sprovode Konvenciju. Savjet Evrope bi trebalo da uspostavi nadzorno tijelo ubrzo nakon ratifikacije desete države i osigura da raspolaže resursima kako bi se vršila efikasna nadzorna uloga.

Standardi transparentnosti na nacionalnom nivou

Tokom sprovođenja projekta You4EU identifikovani su problemi sa zakonodavnim okvirom i njegovom primjenom u svim zemljama u kojima se projekat sprovodio. Osnovne preporuke za sve zemlje su predstavljene ovdje:

- **Obezbijediti da kvalitet zakona o pristupu informacijama** odgovara ili prevazilazi standarde postavljene u Konvenciji Savjeta Evrope o pristupu zvaničnim dokumentima. Standard uključuje da sve informacije koje su u posjedu javnih vlasti treba da budu predmet zahtjeva za pristup informacijama, da izuzeća treba da budu ograničena i da vrijeme za odgovore treba da bude kratko.
- **Ukinuti opasne odredbe koje se tiču zloupotrebe prava na pristup informacijama** i osigurati da se svaka odredba, koja postavlja ograničenja u pogledu količine, obima ili prirode zahtjeva, sprovodi od strane nezavisnog Povjerenika za informacije putem specijalnog, ubrzanog procesa.
- **Unaprijediti odgovaranje na zahtjeve građana i sprovođenje prava na pristup informacijama u skladu sa postojećim pravnim**

okvirom, kao i poštovanje pravno utvrđenih vremenskih okvira za odgovaranje na zahtjeve.

- **Ojačati i garantovati nezavisnost Povjerenika za informacije:** sve zemlje treba da obezbijede da tijela koja nadgledaju pravo na pristup informacijama (povjerenici za informacije, savjeti za transparentnost, agencije) su u potpunosti nezavisna i imaju snažan mandat i nadležnosti.
- **Obezbijediti postojanje i primjenu sankcija za nepoštovanje nacionalnih zakona za pristup informacijama:** nacionalna nadzorna tijela trebalo bi da imaju nadležnost sankcionisanja nepoštovanja pravila transparentnosti, uključujući reaktivno i proaktivno objavljivanje.
- **Zaštita privatnosti nasuprot javne informacije:** jasna pravila i smjernice treba da obezbijede da osnovna zaštita privatnosti nikada ne bude zloupotrebljena zadržavanjem informacije od javnog interesa, uključujući i informacije o procesu donošenja odluka i trošenju javnih sredstava.

Proaktivno objavljivanje

Kao rezultat istraživanja i diskusija u okviru ovog projekta identifikovane su posebne preporuke za nacionalne vlasti u pogledu proaktivnog objavljivanja.

Nacionalne vlasti treba da obezbijede:

- **Sveobuhvatno proaktivno objavljivanje na internetu** svih osnovnih informacija o radu javnih tijela (na primjer – spiskove zaposlenih, budžete, javne nabavke).
- **Potpunu transparentnost zakonodavnog procesa:** procedure koje regulišu usvajanje pravnih akata treba da omoguće pravovremeno informisanje građana o predloženim izmjenama pravnog okvira i u vremenskom okviru za diskusiju, kao i da dozvole pristup u stvarnom vremenu svim dokumentima koja su nastala tokom ovih procesa.
- **Finansijsku transparentnost:** Sve informacije o trošenju javnih sredstava treba da budu objavljene proaktivno, u formatu koji je mašinski čitljiv.
- **Transparentnost kako bi se spriječila korupcija:** skupovi/baze podataka visoke vrijednosti neophodni za borbu protiv korupcije, kao što su registri kompanija, zemljišne knjige

i podaci o javnim nabavkama moraju da budu dostupni.

- **Objavljivanje u stvarnom vremenu čak i "sirovih" podataka:** ključni podaci treba da budu objavljeni u "beta verziji" u ranoj fazi, čak i ako nisu 100% tačni kako bi se obezbijedilo da javnost provjeri tačnost podataka.

Obuka javnih službenika

Da bi standardi transparentnosti bili efikasni, neophodna je obuka relevantnih javnih službenika.

- **Trening o pravu na pristup informacijama:** svi javni službenici treba da budu obučeni o pravu na pristup informacijama. Službenici zaduženi za obradu i odgovaranje na zahtjeve za pristup informacijama treba da pohađaju specijalizovane treninge.
- **Trening o otvorenim podacima:** javni službenici i tehničko osoblje treba da budu obučeni o tome kako da podaci budu što dostupniji i upotrebljiviji.
- **U potpunosti osnažiti zaposlene u institucijama Povjerenika za pristup informacijama od javnog značaja** kako bi se osigurala njihova ekspertiza u oblasti prava na pristup informacijama. Ovo treba da se obezbijedi kako kroz proces zapošljavanja tako i kroz stalne treninge, studijske posjete i razmjene.
- **Obučiti poslanike nacionalnih parlamenata** o nacionalnim i javnim EU politikama i osigurati da imaju na raspolaganju ekspertsku podršku koja će im pomoći u razumijevanju koristi i rizika pravnih propisa o kojima odlučuju.
- **Obuka sudija:** sprovesti treninge o pravu na pristup informacijama i sudskoj praksi Evropskog suda za ljudska prava i Suda pravde Evropske unije za sudije koje odlučuju u slučajevima o pravu na pristup informacijama.

II UČEŠĆE

EVROPSKA UNIJA I NACIONALNE VLADE

- **Evropska unija, Savjet Evrope i nacionalne vlade trebalo bi da razmotre kako da uspostave pravo na učešće u procesu donošenja odluka** kao jedno od osnovnih ljudskih prava. Ovo bi vodilo usklađivanju evropskog regiona sa ostalim dijelovima svijeta, kao što je Južna Amerika, gdje je pravo na učešće priznato kao jedno od osnovnih prava

Američkom konvencijom o ljudskim pravima.

- **Osigurati efikasne načine za uključivanje javnosti u mehanizme za učešće:** obavještenja i pozivi za učestvovanje u stručnim grupama i drugim mehanizmima za učešće moraju da budu naširoko objavljeni. Evropska unija treba da osnaži mehanizme za učešće aktera iz civilnog društva u stručnim grupama za usvajanje novih propisa, kao i u konsultacijama koje vodi Evropska komisija. Trenutno, obavještenja o konsultacijama se prosljeđuju prvenstveno onima koji su u registru lobista i ne postoji dovoljno proaktivnosti da se dopre do drugih zainteresovanih strana koristeći druge kanale komunikacije.
- **Kreirati podsticajnije kanale za učešće:** umjesto preglomazne Evropske građanske inicijative, koja ne daje rezultate u praksi, Evropska unija treba da izradi više kanala za učešće koji ne zahtijevaju visoku stručnost u različitim oblastima politika, ali koji dozvoljavaju zainteresovanim stranama da se uključe u diskusiju.
- **Omogućiti i osigurati efikasno sprovođenje pravnog okvira u oblasti javnih konsultacija** na nacionalnom i lokalnom nivou tako što će se uspostaviti procedure koje značajno umanjuju usvajanje propisa bez prethodno sprovedenih javnih konsultacija. Učešće velikog broja različitih aktera u ovom procesu treba da bude osigurano sveobuhvatnim širenjem informacija i poziva za učešće, jasnim rokovima za dostavljanje komentara i unapređenjem tehničkih kapaciteta portala koji omogućavaju e-učešće. Vlasti treba da uzmu u obzir sve podnijete komentare, kao i da svaki pojedinačno obrade.
- **Izraditi mehanizme koji aktivno uključuju široki krug javnosti** u rasprave sa donosiocima odluka. Ovo može da se organizuje u formi građanskih skupština koje uključuju reprezentativan broj članova javnosti, i sa osnovnim pravilima koja obezbjeđuju da se prijedlozi zaista uključe u procese za donošenja odluka.
- **Uspostaviti kriterijume i pravila za obavezno učešće:** Evropska unija i njene države članice, zajedno sa zemljama koje se nalaze u procesu pristupanja, treba da usvoje pravila koja zahtijevaju obavezujuće procese za učešće u određenim pitanjima, kao što je participativno budžetiranje na lokalnom niv-

ou i mehanizmi za lokalni razvoj, koji su vođeni od strane zajednice. Svi ovi mehanizmi treba da budu uspostavljeni na takav način da garantuju da su sve društvene i marginalizovane grupe uključene i da ovakve inicijative nisu samo "mrtvo slovo na papiru". Uvođenje ovakvih mehanizama treba da bude praćeno edukacijom građana o mogućnostima koje su im na raspolaganju kao i tome kako da osiguraju pozitivne koristi kroz učestvovanje u njima.

- **Uključiti sve zainteresovane strane u specifične procese za donošenje odluka, kao i zakonodavne procese:** koraci treba da budu preduzeti na početku procesa donošenja zakona i procesa donošenja odluka kako bi se osiguralo da su sve zainteresovane strane uključene, uključujući i druga vladina odjeljenja na nacionalnom i lokalnom nivou, kao i organizacije civilnog društva, predstavnike akademije, poslovnog sektora kao i predstavnike grupa na koje se propis ili odluka posebno odnosi. Sve savjetodavne ekspertске grupe treba da u svoje članstvo uključe predstavnike svih zainteresovanih strana.
- **Oснаžiti digitalne kanale komunikacije i konsultacija sa građanima i mladima** koristeći društvene medije na bolji način, i kreirajući i koristeći različite digitalne alate, kao što su aplikacije za mobilne telefone i platforme, u procesu donošenja odluka i pravnih propisa. Takođe, potrebno je dopuniti digitalnu komunikaciju sa javnim debatama, organizacijom edukativnih događaja u školama kako bi se došlo do što veće publike. Potrebno je i obezbijediti da teme o kojima se raspravlja budu od interesa za svakodnevnicu građana.
- **Treninzi u oblasti digitalne pismenosti treba da budu dostupni ne samo u sklopu formalnog sistema obrazovanja** već i van njega, kao i za predstavnike javne uprave kojima je potrebna dodatna podrška i obrazovanje kada su u pitanju nove tehnologije.
- **Грађанско образовање:** nacionalne vlasti treba podstaći da obezbijede da programi formalnog obrazovanja sadrže građansko obrazovanje i vaspitanje, koje ima za cilj podsticanje aktivnih građana, koji su osnaženi i odgovorni i sa osećajem pripadnosti zajednici.

CIVILNO DRUŠTVO

Civilno društvo ima odgovornost da deluje kako bi se osigurala značajna uključenost svih dijelova društva u ove procese.

U tom smislu, civilno društvo treba da:

- **Podrži i obrazuje građane o značaju aktivnog učešća**, kako da izraze svoja pitanja, kako da formulišu preporuke za unapređenje politika, i kako da uzmu učešća u procesima donošenja odluka na lokalnom, nacionalnom i nivou EU;
- **Organizuju treninge o pravu na pristup informacijama** i o tome kako da dobiju informacije koristeći svoje pravo da podnesu zahtjeve;
- **Bude inovativno i kreativno** u načinima za uključivanje građana, na primjer motivisanjem građana da koriste javne podatke i započnu javne rasprave koristeći tehnike video igrice;
- **Koristi mogućnosti alata za e-učešće**: civilno društvo treba da razvije alate za e-učešće i e-platforme za glasanje i da bude spremno da ove resurse podijeli sa javnim vlastima;
- **Vrši pritisak na vlade da koriste alate za e-učešće** i motiviše građane da učestvuju u procesima donošenja odluka koristeći njihove kanale;
- **Uvek otvoreni kod!** Obezbijedi da sva rješenja koja su usmjerena ka građanima budu zasnovana na otvorenom kodu, kako bi bila podijeljena i unaprijedena od strane drugih učesnika;
- **Prikuplja i dijeli primjere najboljih praksi i standarda za građansko učešće** u različitim oblastima kao što je participativno budžetiranje, sistem za peticije;
- **Brani pravo na transparentnost i učešće i izražava zabrinutost** kada vlade usvajaju politike koje ugrožavaju, umanjuju ili ne štite principe demokratije i dobrog upravljanja na efikasan način;
- **Identifikuje prepreke za učešće u lokalnim zajednicama** i priprema preporuke za vlade i Evropsku uniju kako bi se ove prepreke ukinule.

YOU4EU NACIONALNE PREPORUKE

Imajući u vidu potrebe država koje učestvuju u sprovođenju YOU4EU projekta, identifikovali smo ključne preporuke za nacionalne vlasti na nivou svake države, a koje su od velike važnosti za unapređenje građanskog učešća i jačanje transparentnosti.

HRVATSKA

Vlasti u Hrvatskoj treba da:

- Obezbijede da javni podaci budu objavljeni elektronski po obrascu koji se može pretraživati, koji je mašinski čitljiv, za višekratnu upotrebu, besplatan i sa podacima koji su redovno ažurirani. Takođe, pozivamo Ministarstvo pravosuđa Hrvatske da povuče prijedlog da se naplaćuje pristup podacima iz Sudskog registra.
- Omoguće da institucija Povjerenika za informisanje ima adekvatne finansijske i ljudske resurse, kao i da osnaži nadležnosti za unapređenje mehanizma za sankcionisanje javnih vlasti koje ignorišu zahtjeve za pristup informacijama ili odbijaju da obezbijede tražene podatke.
- Osiguraju da se Opšta Uredba za zaštitu podataka ličnosti (eng. *General Data Protection Regulation* - GDPR) tumači u skladu sa pravom na pristup informacijama i da, u prvom redu, ne ograničava novinarima i predstavnicima civilnog sektora pristup relevantnim podacima koji su usmereni na borbu protiv korupcije, kao što su podaci o politički istaknutim osobama, njihovoj imovini i potencijalnim sukobima interesa.
- Iskoriste Predsjedavanje Hrvatske Savjetom Evropske unije (EU) da unaprijedi transparentnost Savjeta Evropske unije, kao i da osnaži saradnju Savjeta EU sa drugim institucijama EU, posebno Evropskim parlamentom, tako što će razviti integrisan sistem koji će omogućiti veću transparentnost cjelokupnog zakonodavnog procesa EU.

CRNA GORA

U Crnoj Gori potrebno je da:

- Ministarstvo javne uprave Crne Gore iz Nacrta zakona o slobodnom pristupu informacijama, obriše odredbu o "zloupotrebi" prava na traženje informacija, jer je ova odredba preširoko definisana i ostavlja mjesta za proizvoljna i neopravdana odbacivanja zahtjeva od strane državnih organa.
- Vlada Crne Gore unaprijedi Zakon o slobodnom pristupu informacijama tako što će obezbijediti da sva izuzeća budu jasno i precizno definisana, da su opšta izuzeća isključena, kao i da sva druga ograničenja nisu definisana drugim zakonskim propisima.
- Vlada Crne Gore izmijeni Zakon o slobodnom pristupu informacijama od javnog značaja kako bi svako izuzeće od prava na pristup bilo srazmjerno cilju zaštite javnog interesa u skladu sa Konvencijom Savjeta Evrope o pristupu zvaničnim dokumentima, koju je Crna Gora ratifikovala. Ovo uključuje izuzetke koje štite obavještajni i bezbjednosni sektor.
- Sve javne vlasti osiguraju da, kada god je izuzeće primijenjeno, tražilac informacije bude obaviješten o opravdanosti za uskraćivanje informacije, kao i o predloženom periodu trajanju ove mjere.
- Agencija za zaštitu ličnih podataka i slobodan pristup informacijama i Upravni sud obezbijede da se o predmetima odlučuje u meritumu, kako bi se garantovao efikasan pristup pravdi u oblasti slobodnog pristupa informacijama.

SRBIJA

Vlasti u Srbiji treba da:

- Nastoje da obezbijede viši nivo učešća građana i bolju saradnju između državnih institucija i civilnog društva, tako što će uspostaviti okruženje u kome država, u okviru procesa donošenja odluka i kreiranja politika, uvažava i prepoznaje aktere civilnog društva kao partnere, a ne kao neprijatelje.
- Unaprijede sistem i mehanizme za javne konsultacije, tako što će značajno umanjiti broj

pravnih propisa koji mogu da budu usvojeni po hitnoj proceduri i bez prethodnog učešća aktera civilnog društva u njihovom definisanju.

- Poboljšaju sistem za sprovođenje javnih konsultacija tako što će produžiti rok za konsultacije, učiniti kanale za objavljivanje poziva za učešće u procesu što je moguće raznovrsnijim, kao i unaprijediti mehanizme za obezbjeđivanje povratnih informacija nakon održanih konsultacija civilnom društvu i zainteresovanim građanima.
- Ojačaju okruženje za slobodu izražavanja uspostavljanjem boljeg sistema zaštite bezbjednosti novinara kako bi se preokrenuo trend prijetnji i napada u posljednjih nekoliko godina. Potrebno je poboljšati sprovođenje zakona, kao i relevantnih zakonskih odredbi, a vlasti bi trebalo javno da osude svaki slučaj prijetnji slobodi izražavanja.

SLOVENIJA

Vlasti u Sloveniji treba da:

- Preduzmu korake za unapređenje građanskog učešća tako što će u proces donošenja pravnih propisa uključiti predstavnike organizacija civilnog društva koji imaju stručnost u specifičnim oblastima, kao što je uspostavljanje savjetodavnog, ekspertskog odbora organizacija civilnog društva koji bi pomagao ministarstvu nadležnom za pitanja životne sredine u procesu kreiranja politika i unapređenja pravnog okvira.
- Osiguraju uključivanje stručnjaka i javnosti u proces javnih debata i konsultacija u pitanjima koja se odnose na zaštitu životne sredine.
- Uspostave mehanizme i pravila u okviru procesa donošenja pravnih propisa koji obezbjeđuju unaprijedenu među-sektorsku koordinaciju.
- Razviju dugoročne strategije u specifičnim oblastima, kao što je na primjer energetika i zaštita životne sredine, i uspostave bolje mehanizme kako bi se i naredne vlade pridržavale ovih strategija bez obzira na promjenu političke vlasti.
- Organizuju više aktivnosti između predstavnika EU i institucija i građana na lokalnom nivou. Ovo treba da bude učinjeno imajući u vidu prednosti ovakvih povezivanja, uključujući

jući i pozitivne ishode za poslanike u Evropskom parlamentu koji su bili aktivniji u svojim lokalnim sredinama tokom mandata, i tako dobili više glasova na izborima za Evropski parlament.

- Razviju jasnije i dostupnije kanale komunikacije za predstavljanje značaja povezivanja i saradnje na evropskom nivou kako bi se umanjio euroskepticizam i doprinijelo razvoju aktivnijeg evropskog građanstva.

ŠPANIJA

Vlada u Španiji treba da:

- Reformiše pravo na pristup informacijama od javnog značaja tako što će usvojiti Zakon o pravu na pristup informacijama za čije usvajanje je potrebna apsolutna većina u donjem domu parlamenta (eng. *Organic Law on the Right of Access to Information*), u skladu sa članom 20.1 Ustava Španije o slobodi izražavanja.
- Proširi Zakon o transparentnosti tako da bude primjenjiv na sve tri grane vlasti – izvršnu, zakonodavnu i sudsku – kao i na sva tijela koja obavljaju javne funkcije ili primaju javna sredstva.
- Osaži nadležnosti Savjeta za transparentnost kako bi mogao da sankcioniše sva kršenja Zakona o transparentnosti, i unaprijedi njegove finansijske i ljudske resurse tako da može da vrši potpune revizije primjene zakona i sprovede strukturne izmjene u cilju jačanja transparentnosti, uključujući i obuku javnih službenika.
- Zahtijeva od svih javnih tijela da objavljuju izvještaje o primjeni Zakona o transparentnosti, zajedno sa svim odgovorima na zahtjeve za dostavljanje informacija na Portalu za transparentnost (eng. *Transparency Portal*).
- Obezbjedi transparentnost vlasništva kompanija tako što će garantovati potpun i slobodan pristup kako registru kompanija tako i budućem registru stvarnih vlasnika, čineći oba registra dostupnim u formatu otvorenih podataka.
- Uspostavi platforme za učešće građana koje će omogućiti interakciju između građana i institucija, kao što je participativno budžetiranje ili konsultacije u oblasti promjene zakona. Na

primjer, platformu koju koristi Gradska vlada Madrida (Consul) takođe koriste i opštinski, regionalni i nacionalni subjekti širom sveta, koja je potvrđena od strane Partnerstva za otvorenu upravu (eng. *Open Government Partnership - OGP*).

Preporuke u ovom dokumentu su rezultat istraživačkih aktivnosti i serije debata koje su organizovane u okviru projekta "YOU4EU – Učešće građana 2.0".

Istraživačke aktivnosti su sprovedene u periodu decembar 2018. godine – jul 2019. godine i uključile su kampanju na društvenim mrežama putem koje su prikupljena pitanja građana za različite aktere i donosiocce odluka, potom prikupljanje odgovora od strane zainteresovanih strana na postavljena pitanja, kao i objavljivanje publikacije "50 pitanja od tebe za EU" (eng. *50 Questions from YOU to the EU*) u kojoj su predstavljena najznačajnija pitanja građana i dat pregled preporuka za unapređenje građanskog učešća.

U sklopu ovog projekta organizovana su četiri javna događaja i to u Hrvatskoj, Sloveniji, Crnoj Gori i Srbiji u periodu između septembra i decembra 2019. godine. Učesnici na ovim događajima imali su priliku da razmijene mišljenja o glavnim izazovima za uspostavljanje transparentnog i inkluzivnog društva na nacionalnom, kao i na nivou EU.

U sprovođenju projekta "YOU4EU – Učešće građana 2.0." učestvovala su sljedeće organizacije: Beogradska otvorena škola (Srbija), Access Info Europe (Španija), Gong (Hrvatska), Institut alternativa (Crna Gora) i PiNA (Slovenija).

Projekat je sproveden u periodu od septembra 2018. godine do februara 2020. godine i finansiran je u okviru Programa Evropa za građane i građanke.

PREPORUKE ZA UNAPREĐENJE TRANSPARENTNOSTI I GRAĐANSKOG UČEŠĆA

BOS | BELGRADE
OPEN
SCHOOL

www.access-info.org

GONG

institut alternativa

piNa